

Bondefangeri

by Kjeld Hansen on 9. februar 2011

Landbrugets top investerer 60 mio. kroner i reklamer, der beskriver landbruget som Danmarks vigtigste erhverv med 20 pct. af landets eksport og mere end 10 pct. af beskæftigelsen. Begge tal er usande.

Kina er den helt store aftager af de danskproducerede minkskind, der fik landbrugseksporten til at stige med 7, 1 mia. kr. i 2010. Fødevareminister Henrik Høegh fungerede som aktiv sælger af minkskind under statsbesøg i Kina, men det gør ikke pelsdyravl til et landbrugsprodukt på linje med svinekød, mælk og korn. Foto: Nicolai Schacke.

Dansk landbrug er inde i en opsigtsvækkende udvikling. På bare et år har erhvervet fordoblet sin samfundsøkonomiske betydning for både eksporten og beskæftigelsen.

50 års ubrudt tilbagegang er vendt, og med et slag har landbruget generobret sin position som Danmarks vigtigste erhverv. Hvis man skal tro landbrugets talsmænd.

Historisk set ved vi helt præcist, hvornår landbruget i Danmark mistede sin dominerende betydning. Det skete i begyndelsen af 1960'erne. Med 51 pct. overhalede industrien for første gang nogensinde eksporten af flæsk, korn, oksekød, mælk og æg i 3. kvartal af 1963.

Afskeden med det Morten Korchske bondesamfund blev gennemført uden sentimentalitet. Allerede dengang var landbruget en dårlig forretning, der kun kunne klare sig på offentlig støtte.

Forrygende udvikling

Siden 1963 er landbrugets betydning for nationaløkonomi og beskæftigelse konstant blevet mindre. Andelen af den samlede eksport er faldet med en halv til en hel procent om året frem til 2009, hvor den skrabede bunden med 10 pct.

Og beskæftigelsen er gået samme vej. Fra at være landets helt dominerende erhverv frem til slutningen af 1950'erne styrtdykkede beskæftigelsen til to pct. af den samlede arbejdsstyrke ved indgangen til 2009. Heraf var adskillige tusinder oven i købet ufaglærte udlændinge.

Men nu er den negative udvikling tilsyneladende vendt.

Da dansk landbrug i sommeren 2009 sagde farvel til sin præsident gennem 15 år, svineproducenten Peter Gæmelke, blev det også et farvel til årtiers tilbagegang. Ind kom den nye formand, civiløkonomen Frands Axel Michael greve Brockenhuus-Schack, med konceptet til en forrygende udvikling i mappen.

På bare ét år fordoblede han erhvervets nøgletal.

Landbrugets talsmænd forsømmer ingen lejlighed til at fortælle, at i dag giver landbruget anledning til en eksportandel på 20 pct., samtidig med at erhvervet står for mere end 10 pct. af beskæftigelsen. To nøgletal, der gør landbruget til Danmarks bærende erhverv.

Hvis ellers de var sande.

Mink som "landbrugsvarer"

Imidlertid er det rendyrket bondefangeri.

Landbrug & Fødevarer pumper eksporttal og beskæftigelsesprocent op til helt uvirkelige højder, og der er tale om løjer så grove, at landbrugets egne medier kvier sig ved at gå med på spøgen.

Når Michael Brockenhuus-Schack krediterer de stadig færre danske landmænd for en eksportandel på over 100 mia. kroner om året, lader sig kun gøre ved at "låne" med arme og ben fra alle mulige andre brancher. Her kommer først et vue over landbrugets kreative bogføring:

Når en nyrig kinesisk businessmand i Shanghai svøber sin kone i en pels af danske minkskind, tikker taxameteret på landbrugets eksporttabel.

Uden at blinke bruges branchebetegnelsen "landbrug" for produktion, import og eksport af mink- og ræveskind for 4 mia. kr. årligt, men pelsdyravl er på ingen måde afhængig af landbruget. Mink fodres med fisk og fiskeaffald, og der kræves hverken grønt bevis eller ophold på en landbrugsskole for at give sig i kast med opdræt af pelsdyr.

Det eneste forsvar for rubriceringen af mink- og ræveskind som "landbrugseksport" lyder, at det er en gammel tradition. En tradition, der bidrog med mere end seks pct. af landbrugets samlede eksport i 2009.

For 2010 sætter minkskindene rekord med 7,1 mia. kr. De små pelsdyr vil puste eksportens betydning op med mere end 11 pct.

Stort set alle Cheminova-fabrikkenes sprøjtemidler eksporteres. Sprøjtegifte for 1,2 mio. kr. regnes med til dansk landbrugs eksport.

Cheminova tælles med

Så er der potteplanter og afskårne blomster for 3,2 mia., veterinærmedicin for 1,2 mia. og enzymer for 4,3 mia. kr. Nu begynder det at knibe med forståelsen. Gad vide, om folkene på Novozymes oplever sig selv som ansatte i landbrugets tjeneste?

Eksport af alkohol og andre drikkevarer for 3,6 mia. kr. tilskrives også "landbruget". Det er da muligt, at Carlsberg, Royal Unibrew og V&S Danmark anvender en smule danskproduceret maltbyg, men helt sikkert er det, at det ikke er landmænd, der står i tappehallerne.

Dertil kan man så lægge hele Cheminova-produktionen af sprøjtemidler. Stort set alle er forbudt her i landet, men alligevel medtages sprøjtemidler for 1,2 mia. kr. i landbrugets eksportstatistik.

Den post svarer til 2 pct. af den samlede landbrugseksport.

Også hos dansk maskinindustri går Brockenhuus-Schack på strandhugst. Køle- og fryseskabe for 1 mia., maskiner til næringsmiddelindustrien for 4 mia. og konservesdåser for 400 mio. kr. ryger med i landbrugsregnskabet, selvom disse produkter retteligen hører hjemme i eksporttallene hos industrien.

Tobak er et andet centralt element i dansk landbrugseksport.

Tobak, chokolade og dybhavsrejer

Bevæger man sig dybere ind i universet bag Brockenhuus-Schacks nye eksportkoncept, dukker “tobaksvarer” pludselig op.

Med en eksportandel på hele 1,6 mia. udgør tobak faktisk 2,5 procent af værdien af den samlede danske landbrugsproduktion.

Som de fleste sikkert ved, dyrkes der ikke et eneste gram tobak i Danmark, så her tager landbrugstoppen et stort skridt ind i gråzonen mellem fup og direkte snyd.

Og sådan fortsætter det.

Hver gang en slikmund i udlandet sætter tænderne i cremefyldte chokoladeskildpadder fra Toms chokoladefabrik, tæller godbiden med som landbrugseksport.

Man finder hele sortimentet af guldbarrer, negerkys og chokoladefrøer fra Toms A/S i varegruppen “sukkervarer og kakaoprodukter” i landbrugsstatistikken, hvor også Haribo Lakrids, Odense Marcipan, Carletti, Bisca og Dansk Cookie Industries bidrager til en eksportindtjening på 1,4 mia. kr.

Et sidste spadestik afslører, at jomfruhummere fra Læsø og dybhavsrejer fra Grønland regnes med blandt de eksporterede “fødevarer”, som landbruget bryster sig af. Gad vide hvad fiskerne på Læsø og rejepillerne hos Royal Greenland siger til det selskab.

Offentligt ansatte tæller ikke

På beskæftigelsessiden formår Brockenhuus-Schack med sit koncept at hæve landbrugets andel til “mere end 10 pct.”

Helt afgørende er det her, at landbrugsbossen ikke betragter offentligt ansatte som i "rigtige" jobs. De lever udelukkende af skatteydernes penge, så de skal ikke tælles med.

I stedet for 2,8 mio. personer i den samlede beskæftigelse regner landbruget kun med de 1,8 mio. privat ansatte.

Tilsyneladende overser man, at denne skillelinje rammer landbruget selv.

Faktisk er det udelukkende takket være økonomisk hjælp fra skatteyderne, at Brockenhuus-Schack og de øvrige 15.000 fuldtidslandmænd ikke er gået fallit for længst. Landbrugsbossen selv modtager i omegnen af 3,3 mio. kr. årligt i offentlig støtte til sine godser, mens det samlede landbrug modtager knap otte mia. kr.

Men selv efter at have udelukket en million offentligt ansatte tager Brockenhuus-Schack munden for fuld.

Reelt er der blot 64.000 personer beskæftiget med at drive det danske landbrug. Det svarer til 2,2 pct. af den samlede arbejdsstyrke. Dog er hver 4. lønmodtager i landbruget en udlænding, så det er i høj grad ukrainske, lettiske og polske småkommuner, der har glæde af denne beskæftigelse. Der er altså meget langt op til de "mere end 10 pct." eller 180.000 beskæftigede, som Brockenhuus-Schack fremmaner.

Bagerjomfruer i landbrugets tjeneste

Landbrugssupport, råvarehandel og fremstilling af landbrugsmaskiner, gødningsstoffer og pesticider giver angiveligt 25.600 beskæftigede. Dertil kan man så lægge knap 30.000 ansatte i udvalgte dele af næringsmiddelindustrien, men stadigvæk mangler der 60.000 jobs for at få ligningen til at gå op.

Selv når man sammentæller bagerjomfruer, minkavlere, rejepillersker, hummerfiskere, kaffe- og tefabrikanter, småkageproducenter, køleskabsarbejdere, kæledyrsfoderfabrikanter og samtlige ansatte hos Novozymes kommer tallet kun lige op på 175.000 beskæftigede i den "klynge" af virksomheder, der kan presses sammen under betegnelsen landbrug og fødevarer.

De sidste 5000, der mangler, kan næsten kun tænkes at være samtlige ansatte i Fødevareministeriet, men da de er lønnet af det offentlige, regnes de næppe med. Svaret må stå hen i det uvisse.

Køber monopol på tallene

Nogle vil måske spørge, hvor står Danmarks Statistik (DS) i hele dette talhurlumhej. Kan man ikke bare ringe til Rigsstatistikeren og bede ham opgive de korrekte tal på landbrugseksport og beskæftigelse?

Både ja og nej.

De ca. 3.600 varekoder, som Landbrug & Fødevarer sammentæller til sit eksporttal, stammer ganske vist fra Danmarks Statistisk, men det er ikke DS, der vælger at lade grønlandske rejer, jomfruhummere fra Læsø, kakaobønner fra Ghana, virginiatobak, sprøjtemidler, minkskind, kølemaskiner og andet godt indgå i landbrugets eksporttal.

Det valg er landbrugets.

Man kan simpelthen ikke få Danmarks Statistik til at fortælle, hvor stor landbrugseksporten er. DS vil ikke være overdommer i denne sag. Rigsstatistikeren og hans effektive spindoktor betragter den slags som “politik”.

Derimod kan man – mod en passende betaling – få udleveret indholdet af en uendelig række varekoder, som man så er fri til selv at vælge og vrage i. Man sammensætter så sit eget tal, som man med Danmarks Statistiks gode navn som kilde kan kalde “eksportallet”.

Reelt køber Landbrug & Fødevarer sig til et monopol på at bestemme, hvor stor eksporten er.

Og sådan foregår det faktisk.

Hver måned får Landbrug & Fødevarer leveret de seneste eksporttal for ca. 3.600 varekoder fra DS mod betaling. Prisen er ingen hemmelighed, og den er faktisk beskeden: 80.000 kr. om året.

Danmarks fremtid hviler på landbruget

Hele denne fantastiske verden af gyldne eksporttal og uendelige kolonner af jobs er dog ikke grebet ud af den blå luft. Den er heller ikke Frands Axel Michael greve Brockenhuus-Schacks egen opfindelse.

Det ideologiske fundament blev skabt af daværende fødevareminister Eva Kjer Hansen (V) i 2009. Det var hende, der bestilte det udredningsarbejde hos FORA, der har banet vejen for det udvidede landbrugskoncept. FORA står for Erhvervs- og Byggestyrelsens enhed for erhvervsøkonomisk forskning og analyse.

Resultatet forelå i februar 2010 i skikkelse af rapporten “Den danske landbrugs- og fødevareklynge i et internationalt perspektiv”. Med den i ryggen erklærede Eva Kjer Hansen: “Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at Danmarks fremtid hviler på landbruget.”

I et svar til folketinget i januar 2010 tog Kjer Hansen hul på de nye tider ved at fastslå, at landbruget tegner sig for en eksport på “mere end 100 mia. kr.” og en beskæftigelse på “over 150.000” personer.

Ministeren henviste i sit svar til den kommende redegørelse og slog fast, at hvis man gik et skridt videre og betragtede landbrugets “samspil i fødevareklyngen”, så var der faktisk tale om en eksportandel på 125 mia. og mere end 300.000 fuldtidsbeskæftigede.

Henrik Høegh nedtonede straks eksporttallene efter sin overtagelse af posten som fødevareminister i februar 2010. Han halverede sin forgængers tal. Foto: Annette Sønderby.

Henrik Høegh lægger afstand

Dermed var landbrugets betydning som Danmarks vigtigste erhverv officielt genetableret af fødevareministeren.

Endda så rigeligt. 125 mia. ud af 600 mia. svarer til 21 pct. af landets samlede eksport, mens 300.000 jobs udgør hele 17 pct. af den private beskæftigelse på 1,8 mio. ansatte.

En måned senere var Eva Kjer Hansen fyret på gråt papir.

Meningerne er delte om årsagen, men fremtrædende politiske kommentarer peger på hendes ultraliberalistiske sympatier i forening med manglende evner til at fremvise egentlige resultater på sit ministerområde.

Hun var efterhånden blevet både for meget og for lidt.

Hendes efterfølger, svineproducent Henrik Høegh (V), har foreløbig demonstreret en væsentlig mere pragmatisk tilgang til området, men han har også et årelangt kendskab til de reelle forhold i dansk landbrug.

Høegh skruede straks ned for talmagien. Faktisk halverede han Kjer Hansens tal.

På ministeriets hjemmeside korrigerede Høegh sin forgængers overoptimistiske påstande, så i dag kan man læse på fvm.dk, at “det danske landbrug betyder beskæftigelse til 150.000 og eksportindtægter på ca. 60 milliarder”.

Tallene modsvarer en eksportandel på 10 pct. og en beskæftigelse på 5,3 pct. Eksporten er dermed kommet i overensstemmelse med virkeligheden, mens procenten for beskæftigelsen stadig er noget oppustet.

Om Henrik Høegh heller ikke mener, at offentligt ansatte tæller med i beskæftigelsen, eller om han også går på strandhugst i andre brancher, kan ikke afgøres. Ministeren undlader at fortælle, hvordan han regner sine jobtal ud, men retvisende er de ikke.

Axelborg bruger de rigtige tal

Vi skal helt ind i hjertet af landbrugets egen talmaskine, før de korrekte tal viser sig. Paradoksalt nok findes de i statistikafdelingen hos Landbrug & Fødevarer på Axelborg.

I afdelingens dugfriske statistikrapporter "Dansk Landbrug i tal 2009" og i "Fakta om erhvervet 2010" demteres både Brockenhuus-Schacks nøgletal og minister Høeghs neddæmpede version.

I stedet for landbrugsformandens eksportandel på 20 pct. er tallet for 2009 opgjort til 12 pct. Trækker man minkskindene ud, lander tallet på de korrekte 10 pct.

Hvad angår Brockenhuus-Schacks beskæftigelsestal på "mere end 10 pct." af den private beskæftigelse, når landbrugets egne statistikere frem til 5,1 pct. Regner man de offentligt ansatte med i den samlede beskæftigelse, falder landbrugets andel til 2,2 pct., som er ganske tæt på det korrekte tal.

Brockenhuus-Schacks talmagi genskaber fordums gyldne tider, men på Axelborg ved man godt, at der er tale om fusk. Så fagfolkene i statistikafdelingen kvier sig ved at droppe de traditionelle tabeller over kød, mælk, æg, ost og korn.

Landbrug & Fødevarers propagandablade FoodCulture bakser med samme eksistentielle problem. Når landbrugsbossen citeres, bringer man de oppustede tal for eksport og beskæftigelse, men i alle andre sammenhænge er det de gode gamle tal, der gengives i tekster og tabeller.

60 mio. kr. til reklamer

Brockenhuus-Schack er godt klar over, at det vil kræve en særlig indsats at få danskerne til at acceptere landbruget som Danmarks vigtigste erhverv. Derfor har Landbrug & Fødevarer på hans initiativ afsat 60 mio. kr. til en PR-kampagne.

Hele formålet med den storstilede og kostbare talmanøvre er at placere landbruget i en position, hvor ingen regering vil turde sige nej til de krav, som fremsættes fra den private interesseorganisations hovedkvarter på Axelborg.

Det er der intet odiøst i. Alle har lov at snakke godt for deres syge møster, men man skal tale sandt.

Når landbrugets top pynter sig med stjalne fjer, er det ødelæggende for landbrugets image, og det skaber splid internt.

Værre er det dog, at troværdigheden i hele fødevarerbranchen sættes på spil, fordi Brockenhuus-Schack aldrig forsømmer nogen lejlighed til at understrege, at han taler på vegne af "det samlede danske landbrugs- og fødevarerhverv".

Det er åbenlyst usandt.

Indtil videre har landbrugsbossen fået lov at snakke, men spørgsmålet er, hvad de virkelig store virksomheder i branchen vil sige på lidt længere sigt.

Hverken Carlsberg, Coop Danmark, Dansk Supermarked, Da-grofa eller Danisco har nogen sinde givet Brockenhuus-Schack man-dat til at tale på deres vegne. Og vil næppe gøre det.

De har absolut ingen interesse i at blive slået i hartkorn med usympatiske svineproducenter eller brutale minkavlere, når repræsentanter for disse landbrugserhverv jævnlige hudflettes på landsdækkende TV.

De fem fødevarer virksomheder, der er blandt de 30 største i Danmark, tegner sig for en omsætning på 175 mia. kr. og beskæftiger 135.600 personer. De vil næppe finde sig i landbrugstoppens bondefangeri.

Figur 5: Den danske landbrugs- og fødevarerklunge (2006)

Landbrugs-afgrøder (63 940)	Animalsk produktion (44 364)	Fiskeri og Fiskeriprodukter (9 315)	Fordærlige fødevarer (27 525)	Ikke fordærlige fødevarer (29 670)	
Dyrkning af afgrøder (36 784)	Støttefunktioner til animalsk produktion (1 248)	Aqua Kultur (669)	Fremstilling af kød (17 596)	Produktion og forarbejdning af konserver (1 586)	Fremstilling af foder til dyr (2 824)
Landbrugs Supportservice og engroshandel med råvarer (19 602)	Husdyrproduktion (16 336)	Jagt og Fiskeri (3 727)	Fremstilling af mejeriprodukter (9 555)	Fremstilling af krydderi/ smag (496)	Fremstilling af special fødevarer (386)
Tobaksdyrkning og engros (1 467)	Engroshandel med dyr (3 759)	Seafood bearbejdning (4 919)	Fremstilling af grøntsager (374)	Fremstilling af vand/sodavand (4 250)	Fremstilling af olie og fedt (734)
Fremstilling af Landbrugs-udstyr (5 308)	Husdyr (14 247)			Fremstilling af andre forarbejdede fødevarer (4 273)	Fremstilling af øl og alkohol (4 715)
Fremstilling af gødningsstoffer og pesticider (779)	Svine- og fjerkræ-produktion (8 774)			Fremstilling af te og kaffe (277)	Fremstilling af stivelsesprod. (215)
				Fremstilling af chokolade, sukker og småkager (4 840)	Fremstilling af kornprodukter (1 016)
				Fremstilling af maskiner til fødevarerproduktion (4 059)	

FORA-rapportens forfattere har "stjålet" med arme og ben fra en lang række andre brancher og varegrupper i dansk erhvervsliv. For at kunne få en landbrugseksport på 21 pct. af den samlede eksport er det nødvendigt f.eks. at tælle tobak, chokoladevarer, kemiske sprøjtemidler, kølemaskiner, konserverdåser og rejer med som "landbrugsprodukter". Tilsvarende gælder det for beskæftigelsen, at man må "låne" både minkavlere, tobaksarbejdere, hummerfiskere og maskinarbejdere for at sammensætte det høje tal.

Kilde: [Den danske landbrugs- og fødevarerklunge i et internationalt perspektiv \(2010\).](#)

De traditionelle tabeller over eksporten af reelle landbrugsprodukter kan stadig findes her:

[Dansk landbrug i tal 2009.](#)

[Fakta om erhvervet 2010](#)